voorstel

Zwolle

Raadsbrief

Datum 7 januari 2025

Onderwerp Ontwikkelingen grootschalige Energie opwek Zwolle
Versienummer

Portefeuillehouder Arjan Spaans

Samenvatting
Met de raadsbrief ‘Ontwikkelingen Grootschalige Energie in Zwolle’ wordt de raad geïnformeerd over diverse, vaak samenhangende, ontwikkelingen op het gebied van grootschalige opwek, lokale/provinciale beleidsvorming, energie-infrastructuur en regionale samenwerking.

Deze, eerste, raadsbrief gaat in op windbeleid, energiebeleid langere termijn, de regionale energiestrategie, grootschalige opwek en het elektriciteitsnetwerk. De meest relevante, nieuwe informatie betreft de koerswijziging van de RES, de provinciale concept-energievisie en de investeringen van Tennet.
De volgende raadsbrief zal worden opgesteld ten behoeve van het voorjaarsmoment, gekoppeld aan de energiemonitor en op weg naar de beoogde halfjaarrapportages.

Bijlagen
1. Bestuurlijke routekaart RES
2. Tussenstand Regionale Energie Strategie (RES) West-Overijssel
3. Slides energievisie Provincie
4. Concept-Energievisie Overijssel
5. Reactie gem Zwolle op concept energievisie

Openbaarheid
Openbaar

Wij stellen u voor kennis te nemen van:
Diverse ontwikkelingen op het gebied van lokale/provinciale beleidsvorming, regionale samenwerking, projecten grootschalige opwek en energie-infrastructuur.

Datum 7 januari 2025

Inleiding
We betrekken u regelmatig bij de ontwikkelingen op het gebied van grootschalige opwek en de ontwikkeling van energie infrastructuur, in het tempo van desbetreffende ontwikkeling. Tegelijkertijd kan zo het zicht op het geheel verdwijnen. Met deze eerste raadsbrief ‘Ontwikkelingen Grootschalige Energie in Zwolle’ geven we een brede update. Indien er bij ontwikkelingen een separaat besluit of informatievoorziening wordt gevraagd, dan zullen we dat als zodanig doen.

Achtereenvolgens gaat deze brief in op windbeleid, energiebeleid langere termijn, de regionale energiestrategie, grootschalige opwek en het elektriciteitsnetwerk.

Kader
- Regionale Energiestrategie 1.0, Punt 12 https://portal.ibabs.eu/Agenda/View/e09a87b0-0deb-4f37-85f0-38fc46e4aa80)
- Programmeringsafspraken windenergie, 21-5-2025, punt 8 https://portal.ibabs.eu/Agenda/View/34781981-0929-46cc-bbee-22cc31c9f8fc
- Provinciaal Programma Energiestrategie Punt 11 en 12 Vergadering Provinciale Staten 09-10-2024 Provincie Overijssel
- Raadsbrief ambitiepakket 10 juni 2024. Punt 18.e https://portal.ibabs.eu/Agenda/View/feed0878-45ad-4682-99bf-7cd1cffadadc
- Raadsbrief Vervolgfase Haerst 16-12-2024 punt 27a6 https://portal.ibabs.eu/Agenda/View/5d91697e-64db-44d8-9fb7-c6bebae1b486
- Raadsbrief Groen gas installatie https://portal.ibabs.eu/Agenda/View/c861810b-5d37-491a-aac4-4d160db68dd9
- Energiepark Tolhuislanden; ontwerpverklaring van geen bedenkingen en coördinatieregeling omgevingsvergunningen. 4-11-2024, punt 8 https://portal.ibabs.eu/Agenda/View/d4ed9611-5a05-4582-93de-babc7b8aff0f
- Beleidskader Lokaal eigendom grootschalige voorzieningen Vergaderingen - Overdracht College-Raad - 12 december 2024 - iBabs

Kernboodschap
Wij informeren u over diverse, vaak samenhangende, ontwikkelingen op het gebied van grootschalige opwek en energie-infrastructuur en (provinciale) beleidsvorming. Achtereenvolgens gaat deze brief in op:
1. Lokale/provinciale beleidsvorming: windbeleid;
2. Lokale/provinciale beleidsvorming: energiebeleid langere termijn;
3. Regionale samenwerking: regionale energiestrategie (RES);
4. Projecten grootschalige opwek
5. Energie-infrastructuur: netwerkaanpassingen en opslag.

De meest relevante, nieuwe informatie betreft de koerswijziging van de RES, de provinciale concept-energievisie en de investeringen van Tennet.

Datum 7 januari 2025

Toelichting

1. **Lokale/provinciale beleidsvorming Windbeleid**

- Medio april 2024 bent u geïnformeerd over het voornemen van de provincie om meer te sturen op de locatie en tempo waarmee windenergie in de provincie tot stand kan komen. We hebben van de gelegenheid gebruik gemaakt om programmeringsafspraken te maken. Inmiddels heeft Provinciale Staten op 6 oktober jl. het ***Provinciaal Programma Energiestrategie (PPE)*** vastgesteld (zie bovenstaand kader voor de link).

- Onderdeel van de Zwolse programmeringsafspraken wind met de provincie was het opstellen van twee verschillende 'indienmomenten' voor realisatie van windturbines bij het provincieloket voor een tweetal ***Zwolse deelgebieden (Hessenpoort en Haerst)***.
    - Voor het deelgebied Hessenpoort is de periode geopend. Van 16 oktober tot en met 15 februari 2025 kunnen initiatiefnemers zich melden. Aan de hand van onze gesprekken en contacten verwachten we dat een initiatiefnemer een initiatiefvoorstel zal indienen.
    - Na selectie door de provincie krijgt de geselecteerde initiatiefnemer toestemming om het proces tot vergunningsaanvraag te gaan doorlopen. Zodra we meer informatie ontvangen over de uitkomst van dit selectieproces informeren we de raad (verwacht in Q2 2025).
    - Voor het tweede deelgebied Haerst geldt een andere periode, te weten 1 april – 31 augustus 2025. Inmiddels hebben we samen met gemeente Zwartewaterland een plan van aanpak opgesteld om de bij ons bekende lokale initiatieven in het gebied te helpen zich voor te bereiden op een (liefst) gezamenlijk initiatief. Een procesbegeleider ondersteunt deze ontwikkeling. U heeft hierover eerder een raadsbief ontvangen.

- Tevens is, december 2024, een nieuw Zwols beleid met betrekking tot ***lokaal eigendom van grootschalige energie-opwek*** aan u voorgelegd (zie link bij Kader). Daarbij zijn we parallel bezig om met de buurgemeentes (Staphorst, Dalfsen en Zwartewaterland) te bezien in welke mate we het lokale beleid nog verder kunnen uniformeren.

2. Lokale/provinciale beleidsvorming Energiebeleid langere termijn

- ***Energievisie Provincie.*** Zoals in het ambitiepakket is aangegeven is de provincie bezig met het ontwikkelen van een energievisie. Deze visie gaat enerzijds in op het beeld in 2050 (hoeveel energie is er dan nodig en wat is de ideale energiemix) en anderzijds op de ontwikkelpaden om de benodigde energie in deze provincie op te wekken, te importeren, te transporteren en te gebruiken.
  De stand van zaken is, medio december 2024, dat de provincie een eerste proeve van hoofdkeuzes heeft voorgelegd aan de wethouders (zie bijlage 3 en 4, slides en concept energievisie). Vanuit Zwolle hebben we gereageerd op dit concept (zie bijlage 5), we verwachten dat in de definitieve energievisie meer aandacht is voor de ruimtelijke en financiële effecten. En ook de samenhang met de provinciale omgevingsvisie. Begin 2025 zal de provincie de visie vaststellen. Deze wordt onderdeel van de provinciale omgevingsvisie, waarop we formeel kunnen reageren. Daarnaast worden de zogeheten ontwikkelpaden verder uitgewerkt om te komen van het heden naar 2050.
- Elke provincie maakt om de twee jaar een zogeheten ***Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (pMIEK).*** De netbeheerders gebruiken dit als input om

afwegingen te maken op HoogSpanning/MiddenSpanning (HS/MS) niveau. De provincie is bezig met het maken van een tweede pMiek. We hebben, vanuit de gemeente, aangegeven welke belangrijke energie infrastructurele projecten wij op ons grondgebied mogelijkerwijs voorzien. De provincie weegt dit langs haar afwegingskader en de Pmiek zal in februari 2025 worden vastgesteld.

- Gemeentelijke energievisie. Zoals ook in het ambitiepakket verwoord, is op de langere termijn ook Zwolle gebaat bij een goede energie infrastructuur, met meerdere soorten van energie en bijbehorende infrastructuur en opslag. Dat vraagt het ontwikkelen van een lange termijnvisie op het Zwolse energiesysteem. Inzicht in de ontwikkeling van vraag en aanbod van verschillende vormen van energie biedt de basis om samen met partners het energiesysteem in te bedden in de ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving. De gemeentelijke energievisie zal voor de zomer 2025 gereed zijn.

3. <u>Regionale samenwerking: Regionale energiestrategie (RES)</u>

- De ***Regionale Energiestrategie*** had vooral tot doel om het proces te begeleiden om te komen tot bestuurlijke afspraken over (meer) wind- en zonne-energie. Uw raad heeft daartoe RES 1.0 vastgesteld. Nu de provincie de regie neemt over het vervolg, samen met individuele gemeenten, vervalt dit onderdeel in de RES. Tegelijkertijd constateren de RES-deelnemers, de portefeuillehouders Energietransitie (waaronder de Zwolse), dat er veel onderwerpen zijn waarvan het goed is om van gedachten te wisselen, kennis uit te wisselen en al dan niet een intensievere samenwerking te onderzoeken, waarbij ook ruimtelijke ordening betrokken is (zie bijlage 1 ***Bestuurlijke routekaart RES***).

- De RES blijft de regionale monitor verzorgen (zie bijlage 2 ***Tussenstand Regionale Energie Strategie West-Overijssel***). Deze verwoordt ten eerste dat regionaal gezien windenergie achterblijft ten opzichte van de prognose. De kans op het halen van 2030 als mijlpaal staat onder druk: de voortgang van windprojecten is regionaal is beperkt. De provincie verwacht dat, nu zij de regie neemt, er meer tempo komt. Ten tweede heeft de provincie zon-op-landbouwgrond geblokkeerd om deze gronden te behouden voor landbouw. Door te sturen op windenergie kan bovendien de ambitie van 60% wind en 40% zon worden gehaald, zoals in de RES 1.0 wordt verwoord. Deze ambitie is destijds overigens door de Zwolse gemeenteraad niet omarmd. Het verbod op zonneparken op landbouwgrond, onderdeel van het eerder aangehaalde PPE, zal leiden tot beperking van de ontwikkeling van zonneparken, hier ligt dus een risico voor Zwolle. Grootschalige zon-op-dak wordt belemmerd door netcongestie. Wellicht kunnen de ontwikkeling van Smart Energy Hubs en lokale opslag op termijn meer ruimte geven. Kleinschalig zon-op-dak vindt nog wel plaats. We verwachten op de langere termijn door ons stedelijke karakter (bebouwd oppervlak) beduidend meer zon op dak te gaan ontwikkelen. De Zwolse stand van zaken met betrekking van grootschalige opwek, is inzichtelijk op www.zwolle.nl/energiemonitor.

  Onderstaande tabel geeft met betrekking tot wind aan dat 63 TJ al gerealiseerd is in 2011. Indien in Tolhuislanden daadwerkelijk nieuwe windmolens geplaatst worden komt daar 259 TJ bij. Het bod uit 2021 betrof 208 TJ in 2030 en de verwachting is dat dit gehaald wordt ter hoogte van 322 TJ. Daarnaast is de mogelijkheid aanwezig dat, conform de programmeerafspraken windenergie op Hessenpoort en in Haerst, er nog 60 Gwh (oftewel 216 TJ) bijkomt. De kans dat dit voor 2030 geschiedt is klein. Met betrekking tot zon-op-dak en -

land en -water is nu 356 TJ gerealiseerd. In de pijplijn zit een aantal kleiner projecten. Als deze allemaal slagen dan draagt dat voor 47 TJ bij. Op termijn is wellicht nog een opbrengst vanuit het Oer-programma te verwachten. Zon-op-dak, waarbij Zwolle een forse potentie heeft, kent zeer beperkte groei in verband met netwerkcongestie. De potentie is niet weg, maar dit onderdeel van het bod zal mogelijk niet in 2030 gerealiseerd zijn. Enkele bedrijven ontwikkelen op het front van innovatie opwek gecombineerd met eigen afname, waardoor ze geen last hebben van netcongestie. In Hessenpoort wordt dit versterkt door de combinatie met de ontwikkelingen van de zogenoemde Smart Layer (onderdeel van de Smart Energy hub). Deze aanpak zal de komende jaren verder opgeschaald en verspreid worden. Dit o.a. ter ondersteuning van de inzet voor 'toekomstbestendige bedrijventerreinen'.

Duurzame elektriciteit (TJ)	RES Bod 2030	Gereali-seerd	Pijplijn RES (ongewogen)	Verwachting 2030	Na 2030
Zon Grootschalig >15kW	1.084	356	47	403	681
Windenergie	208	63	259	322	216
Totaal	1.292	419	306	725	897

4. Projecten Grootschalige opwek

- ***Tolhuislanden***. Op 8 oktober 2024 heeft ons college het ontwerpbesluit energiepark Tolhuislanden vastgesteld en aan uw raad gevraagd een Verklaring van geen bedenkingen af te geven. Op 4 november 2024 heeft u hiertoe besloten. Op 20 november 2024 organiseerde de coöperatie Tolhuislanden een informatieavond. De omgevingsvergunning ligt nu ter inzage. Mede op verzoek van de coöperatie onderzoeken we de mogelijkheid en wenselijkheid om aandelen over te nemen en elektriciteit in te kopen. Uw raad wordt bij de uitkomsten betrokken.

- Het rijk heeft een zogeheten ***Oer-programma (Opwek van Energie op Rijksvastgoed)*** ontwikkeld, gericht op de ontwikkeling van energie-opwek bijvoorbeeld langs Rijkswegen. Voor Zwolle is een mogelijk klein zonnepark langs de A28 relevant en zijn er (beperkte) grondposities van ProRail in beeld. Hier wordt geen landbouwgrond ingezet, en het valt dus niet onder het verbod van de provincie. Wel speelt netcongestie een vertragende rol. Op basis van de huidige informatie worden geen forse ontwikkelingen te Zwolle verwacht. In het voorjaar 2025 zal meer bekend worden.

- ***Groengas installatie***, in juni 2024 bent u geïnformeerd over de stand van zaken. Samengevat, uit een verkennend onderzoek dat is uitgevoerd door provincie Overijssel (2019-2022), in nauwe samenwerking met regiogemeenten, is naar voren gekomen dat gemeente Zwolle een passende locatie beschikbaar heeft voor de ontwikkeling van een mestvergister op industrieel niveau om groen gas te produceren. De beoogde locatie ligt bij Hessenpoort. Door

provincie Overijssel en gemeente Zwolle is onderzocht of er marktpartijen geïnteresseerd zijn in een dergelijke ontwikkeling. Uit deze marktverkenning blijkt dat deze interesse er is en dat een dergelijke vergister enerzijds een bijdrage levert aan het verkleinen van het mestoverschot in de provincie en anderzijds een bijdrage levert aan de energietransitie door het grootschalig opwekken van groen gas. Wij bevinden ons nu in de fase van verkenning van randvoorwaarden voor de ontwikkeling van een groengas installatie. Op 6 januari 2025 heeft uw raad een ronde-tafel-gesprek georganiseerd, waarbij experts hun opvattingen op diverse aspecten hebben toegelicht. Wij verwachten in het tweede kwartaal 2025 te kunnen informeren over de uitkomsten van de verkenning en het vervolg.

5. **Energie-infrastructuur: netwerkaanpassingen en opslag**

- ***Hoogspanning.*** Op 17 oktober 2024 heeft Tennet een aantal onderzoeken gepubliceerd naar congestiemanagement voor de teruglevering van elektriciteit aan het elektriciteitsnet. Uit dit onderzoek blijkt dat de productiecapaciteit van duurzame energie groter is dan de lokale vraag. Congestiemanagement kan niet worden toegepast om de grote vraag naar terugleveren aan het 110 kV-net op te lossen. De congestie wordt met name veroorzaakt door de grote hoeveelheid reeds geïnstalleerde zonne- en windenergie, energieprojecten in aanleg en de toename van zonnepanelen op woningen.
  Enexis en TenneT bereiden zich nu voor om flexibiliteit vanaf 1 MW te verplichten. Producenten van energie wordt dan gevraagd om tijdens de 'spits' hun windmolens of zonnepanelen af te schakelen, om het hoogspanningsnetwerk te ontlasten tijdens piekmomenten.
  Daarnaast is netverzwaring deels oplossing voor netcongestie. Netcongestie zal aanhouden tot en met de periode 2029-2032. Dit hangt samen met de netuitbreidingen. Voor Zwolle betekent dit:
  - dat gewerkt wordt aan het realiseren van een nieuw 380/110 kV-station bij het bestaande hoogspanningsstation in Zwolle.
  - Tennet acht het, als onderdeel van hun landelijk netwerk, noodzakelijk dat er een nieuwe HS-leiding tussen Ens en Hessenpoort gerealiseerd wordt. Zwolle steunt dit.
  - Gedeputeerde Staten van de provincie heeft, na inbreng van gemeentes waaronder Zwolle, ingestemd met de ontwerp Voorkeursbeslissing DON West, een door Tennet aan te leggen kabel vanuit Meppel naar Hessenpoort.
  - Tennet en Enexis geven signalen af dat een nieuw HS/MS station in omgeving Zwolle noodzakelijk is. Formeel wordt dit bekend in de komende netvisie van Tennet (maart 2025).
  - Daarnaast heeft Zwolle bij Tennet ingebracht om samen te bezien of en waar bovengrondse leidingen verwijderd kunnen worden en over de verlegging van de bestaande 110 kv kabels in de Spoorzone.

  Gezien de samenhang en hoeveelheid ontwikkelingen zijn we met Tennet in gesprek over het verbeteren van onze manier van samenwerken.

- ***Midden/laagspanning***. Netcongestie op het niveau van laagspanning vraagt zeker intensieve aandacht. Middels een raadsbrief bent u geïnformeerd over de werkwijze in Schoonhorst, evenals de samenwerkingsovereenkomst met Enexis, die naar aanleiding van de evaluatie aanpak Schoonhorst is ontstaan. Buurt voor buurt vindt verzwaring plaats door middel van transformatorhuisjes. Over de inpassing hiervan ontvangt u in het eerste kwartaal 2025 een raadsbrief.

Op het niveau van MS/MS stations blijken ongeveer 10 stations nodig, verdeeld over de stad. Het inpassen hiervan vraagt de komende jaren aandacht. We zijn voornemens deze stations zoveel mogelijk en zo vroeg mogelijk in lopende gebiedsontwikkelingen in te passen. (voor meer informatie zie https://www.enexis.nl/over-ons/elektriciteitsstations/middenspanningsstations).

- ***Batterijsystemen***. Het belang van (grootschalige) opslag van elektriciteit lijkt steeds belangrijker te worden. Op momenten van elektriciteitsoverschot kunnen we dan elektriciteit opslaan en op momenten van elektriciteitstekort extra elektriciteit leveren. Tegelijkertijd geven de netbeheerders signalen af dat netcongestie hierdoor niet minder wordt, of verergert. Er zijn dus nog vragen te beantwoorden over het belang/ nut van grootschalige batterijsystemen. Leidend voor onze opvattingen zal het algemeen belang zijn (zoals het verminderen van netcongestie en verbeteren van netbalancering). Samen met omliggende gemeenten en netbeheerders willen we meer inzicht krijgen in de behoefte en inzet van batterijen. Wij verwachten in de eerste helft van 2025 meer inzicht daarin te krijgen en informeren daarover in een volgende rapportage.

Maatschappelijk draagvlak & participatie
Nvt op deze raadsbrief.

Communicatie
Communicatie vindt plaats via de sporen van de afzonderlijke projecten. Dat kan gaan in de vorm van het delen van een nieuwsbrief of persbericht van initiatiefnemers tot raadsbrieven en –voorstellen. De gemeente is daarbij niet altijd de initiatiefnemer van het initiatief.

Financiën
Besluiten met financiële gevolgen verlopen via de afzonderlijke besluitvorming. Deze raadsbrief heeft geen financiële consequenties.

Risico’s
Besluiten met mogelijke risico's verlopen via de afzonderlijke besluitvorming.

Vervolg
Gezien de vele ontwikkelingen van de afzonderlijke projecten zullen we u halfjaarlijks over de ontwikkelingen van de grootschalige projecten informeren, gekoppeld aam de halfjaarrapportage. Indien een specifiek project een besluit vraagt van u als gemeenteraad, zal een apart besluit van de gemeenteraad worden gevraagd.

Openbaarheid
Openbaar

Burgemeester en wethouders van Zwolle,

Datum 7 januari 2025

burgemeester, Peter Snijders

waarnemend secretaris, Frank Wijnandts